

Kosten voor natuur gaan meer dan verdubbelen

Op de VN-top over biodiversiteit in december 2022 is afgesproken dat 30 procent van al het land en water op aarde beschermd gebied moet zijn in 2030. De Europese Unie heeft deze afspraak overgenomen in haar Biodiversiteitsstrategie. Het akkoord vraagt een aanzienlijk commitment. Als Nederland aan dit akkoord wil voldoen, gaat dat ten koste van 150.000 hectare landbouwgrond en dit vraagt tot 2030 minimaal 16,7 miljard euro.

Hoeveel areaal natuur heeft Nederland? Per 2022 is door Nederland op zee de doelstelling van 30% beschermd gebied ruim

gehaald. De Natura-2000 en de Kaderrichtlijn Marien-gebieden vormen samen ruim 32% van het zeeoppervlak. Voor land en binnenwateren is dat niet het geval.

De WUR beschreef hoe de 30% norm bereikt kan worden (1). In 2021 was het aandeel wettelijk beschermde Natura 2000-gebieden circa 15% van het areaal land en

Als Nederland aan de Europese Biodiversiteitsstrategie wil voldoen, dan moet nog 150.000 hectare landbouwgrond worden omgevormd tot natuur.

Foto: Shutterstock

Kosten voor Nederland bij uitbreiding van natuur tot 30% van landoppervlakte

Kostenpost	Oppervlakte (ha)	Kosten/ha	Kosten (*miljoen euro)
Aankoop	120.000	79.400	9.528
Schadeloosstelling	120.000	15.880	1.906
Zelfrealisatie	30.000	61.400	1.842
Kosten inrichting			
Direct	150.000	18.000	2.700
Indirect	150.000	4.000	600
Hydrologisch			150
Totaal			16.726
<i>stikstoffonds</i>			-7.030
<i>Extra kosten</i>			9.696

binnenwateren (inclusief IJsselmeer). Met de Natuur Netwerk Nederland-gebieden (NNN) erbij, was dit aandeel bijna 25%. Na realisatie van het NNN in 2027 is in Nederland zo'n 26% van het oppervlak land en binnenwater beschermd natuurgebied. Er moet dan dus nog circa 4% van het land- en binnenwateroppervlak extra tot natuur worden ontwikkeld. Dat komt overeen met 150.000 ha.

Daarnaast moest in de periode 2022-2027 nog 37.000 ha nieuwe natuur worden gerealiseerd om de NNN-doelstelling te halen.

KOSTEN UITBREIDING TOT 30% NATUUR

In 2020 waren de bruto kosten voor natuur en landschap 1.372 miljoen euro. Daarvan werd 105 miljoen gebruikt voor de verwerving van natuurterreinen. Na aftrek van de opbrengsten, bedroegen de netto lasten 1.132 miljoen euro (2).

In opdracht van het PBL heeft Wageningen Economic Research schat-

tingen gemaakt van de normkosten voor natuur (3). Op basis van deze schattingen zijn de kosten berekend voor een uitbreiding van de natuur tot 30% van de oppervlakte van land en binnenwateren. De berekening is weergegeven in de tabel.

Voor deze berekeningen zijn gemiddelde landelijke cijfers gebruikt. Alle genoemde bedragen zijn ex BTW omdat dit voor de Nederlandse staat geen verschil maakt. De uitgegeven BTW wordt immers terug ontvangen. Voor de begrotingen van de verschillende ministeries heeft het wel effect.

VERWERVINGSKOSTEN

In de berekeningen is uitgegaan van 150.000 ha landbouwgrond die wordt omgezet in natuurgebied. Er zijn 2 opties voor de verwerving van terreinen. Of de grond wordt aangekocht of de bedrijven kiezen zelf voor omzetting tot natuurinclusieve landbouw. In dat laatste geval blijft er een restwaarde over van ca. 17.000

euro. In die situatie hoeft er minder gecompenseerd te worden omdat de grond eigendom blijft van de huidige eigenaar. Echter, de belangstelling daarvoor zal beperkt zijn. Er is vanuit gegaan dat 20% van de oppervlakte tot natuurgebied wordt ontwikkeld door zelfrealisatie.

De prijzen van de landbouwgrond stijgen ieder jaar. In het eerste kwartaal van 2023 was de gemiddelde prijs van landbouwgrond 79.400 euro per hectare (4). De verwachting is dat deze ook de komende jaren verder zal stijgen.

Bij de aankoop van landbouwgronden is er onderscheid te maken tussen volledig vrijwillige verkoop en onteigening. Bij vrijwillige verkoop wordt een marktconforme prijs betaald. Dat is anders bij onteigening. Volgens publicatie van de WUR kunnen provincies grondeigenaren dan een volledige schadeloosstelling betalen. Vaak verkopen grondeigenaren hierdoor hun grond aan de

provincie voordat de daadwerkelijke juridische onteigeningsprocedure is opgestart. Volgens die publicatie betalen de provincies bij onteigening tot 30-40% meer voor de grond dan de marktconforme waarde. In de berekening is ervan uitgegaan dat bij onteigening gemiddeld 20% boven de marktconforme waarde van de grond wordt betaald.

INRICHTINGSKOSTEN

Na de verwerving van grond moet de natuur nog worden ontwikkeld. De kosten daarvan zijn afhankelijk van het gewenste ecosysteem. De inrichtingskosten van bijv. half natuurlijke graslanden (16.700 euro per hectare) zijn beduidend lager dan die van open duinen, moerasgebieden en andere waterrijke natuurgebieden die meer dan 50.000 euro per hectare zijn. De in de tabel opgenomen norm van 18.000 euro per hectare is gebaseerd op de gemaakte kosten in de periode van 2011 tot 2020. Toen zijn relatief veel kruidenrijke graslanden ontwikkeld (74%). Als de verhouding van gewenste ecosystemen tot 2030 anders is, dan zullen de directe inrichtingskosten hoger worden dan in de berekening.

Indirecte inrichtingskosten zijn de kosten voor inrichtingsmaatregelen in de omgeving van het aan te leggen terrein. Hierbij gaat het om de fysieke inpassing van de nieuwe functie (natuur) in de bestaande omgeving, zoals herverkavelingwerken, aanpassingen in waterbeheersing, milieumaatregelen, aanpassingen in de wegen- en padenstructuur etc. Gemiddeld bedroegen deze kosten 4.000 euro per hectare.

Er zullen vaak ook hydrologische

Verschuiving in budget voor ontwikkelingsamenwerking

Tijdens de VN-top is afgesproken dat er ieder jaar 20 miljard euro beschikbaar wordt gesteld om het natuurbeheer in ontwikkelingslanden te ondersteunen. Nederland heeft aangegeven het ontwikkelingsgeldbudget voor biodiversiteit te verdubbelen van 75 naar 150 miljoen euro per jaar. Als het budget voor ontwikkelingshulp nationaal niet toeneemt, zal het ten koste gaan van andere projecten.

Besluiten genomen zonder inzicht in kosten

Nederland heeft eerder het VN-biodiversiteitsverdrag, in het Engels de Convention on Biological Diversity ofwel CBD, geratificeerd. Het zogenoemde Global Biodiversity Framework waarover op de recente VN-top is besloten, is onderdeel van de CBD en is geen nieuw verdrag dat separaat wordt ondertekend.

Nederland stelt momenteel een zogenoemde Nationaal Biodiversiteit Strategie en Actie Plan op (NBSAP), om invulling te geven aan de doelen van het Global Biodiversity Framework. Lidstaten dienen voor de nieuwe VN-top (COP-16, verwacht in oktober 2024) hun nationale plannen in te dienen. Nadat duidelijk is waar Nederland momenteel staat in de implementatie van het GBF, moet inzichtelijk worden gemaakt wat voor aanvullende acties, en eventueel aanvullende middelen, nodig zijn. Er is dus steun gegeven aan de Global Biodiversity Framework zonder dat de financiële gevolgen bekend waren.

maatregelen moeten worden getroffen. Veelal zijn die sterk verweven met de andere kostenposten. Gezien de toenemende kans op verdroging van natuurgebieden lijkt het gerechtvaardigd om hydrologische kosten als separate extra post op te nemen.

STIKSTOFFONDS

In het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering 2022-2035 is tot 2030 in het Stikstoffonds ruim 7 miljard gereserveerd voor de verwerving van gronden. Als deze gronden kunnen worden ingezet als nieuwe natuur of gebruikt worden voor landruil, kunnen de extra kosten om te komen tot 30% beschermde natuur beperkt worden tot minimaal 9,7 miljard euro. Het ministerie van LNV

kan daarover geen uitsluitsel geven omdat het stikstoffonds nog niet is geëffectueerd. De Eerste Kamer moet dit fonds eerst aannemen.

BEHEERKOSTEN NIET MEEGEREKEND

De toename van de jaarlijkse beheerkosten zijn niet in de berekeningen opgenomen. De kosten daarvan zijn sterk afhankelijk van het type ecosysteem dat moet worden onderhouden. De jaarlijkse kosten voor het beheer van strand en embryonale duinen zijn 12,86 euro/ha terwijl die voor wilgengriend 4.936 euro/ha zijn (6). Ook andere kosten als overname vastgoed, organisatie, etc. zijn niet opgenomen in de berekeningen omdat die te situatie-afhankelijk zijn. ■

Gebruikte informatie

- wur.nl/nl/show/hoe-komt-nederland-aan-30-beschermde-natuur-in-2030.htm (4 Juli 2023)
- opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset
- asrrealestate.nl/huren-en-erfpachten/landelijk-vastgoed/grondprijzen/landelijk-overzicht (1 augustus 2023)
- Actualisatie normkosten natuur ten behoeve van kostenberekeningen; R. Michels, M.J. Voskuilen, W.H.G.J. Hennen & P.C. Roebeling; WOt-Rapport 146, februari 2023
- rvo.nl/sites/default/files/2022-05/Ontwerpprogramma-Stikstofreductie-en-Natuurverbetering.pdf
- bij12.nl/wp-content/uploads/2022/08/Vastgestelde-SKP-Natuur-en-Landschap-2022-subsidie-2023.pdf

Conclusie

Om aan de biodiversiteitsafspraken te voldoen, zal 150.000 ha extra beschermde natuur moeten worden ontwikkeld. Een belangrijk deel daarvan is nu landbouwgrond. Tot 2030 zullen de extra kosten daarvoor conservatief geschat minimaal 16,7 miljard euro bedragen. Dat is jaarlijks meer dan een verdubbeling van de kosten die in 2020 voor natuur- en landschapsbeheer werden gemaakt. Als de extra kosten voor beheer, organisatie, overname van vastgoed en overige activiteiten worden meegerekend komt het jaarlijkse bedrag veel hoger uit.